

FAKTOGRÁFIAI TÁJÉKOZTATÁS BIBLIOGRÁFIAI MÓDSZERREL

Domokos Miklósné

Központi Statisztikai Hivatal

Népgazdaságunknak olyan információs bázisra van szüksége, amely az összes ágazat valamennyi szintjét időben látja el az irányításhoz és a fejlesztéshez szükséges adatokkal.

Jelenleg a különböző vezetői szinteken gyakran hiányoznak a döntéshez alkalmas friss információk, ugyanakkor előnti őket a kevésbé fontos, nehezen kezelhető adatok tömege. Ez az ellentmondás világ-méretű. Megoldására több irányból törekszenek, legtöbbet a számítógéppel kezelt adatbázisoktól remélhetünk.

Az irányítás megkívánta ún. döntési információk nagy hányada faktografikus adat. Gyűjtésük, tárolásuk, feldolgozásuk és szolgáltatásuk hazánkban csakúgy, mint más országokban, a Statisztikai Hivatal feladata. (Természetesen más állami szervek is foglalkoznak adatgyűjtéssel, tárolással és az adatok szükség szerinti továbbításával, de mostani mondanivalónk szempontjából ez közömbös.)

A statisztikai adatrendszer (továbbiakban: STAR) egészéről, dokumentációjáról és a belőle való informálást lehetővé tevő metainformációs rendszerről korábban már rövid áttekintést adtunk.*

Jelen cikkünk Katalógusa (továbbiakban: katalógus), amely e rendszernek a könyvtári munkával szoros kapcsolatban álló eleme, s mint ilyen, a faktografikus adatokról ad bibliográfiai jellegű tájékoztatást.**

A statisztikai kiadványok, mint tudjuk, rengeteg hasznos információt – táblázatot, elemzést – tárolnak, általában az alapadatokból (gyűjtött adatokból) számított, származtatott számszerű és szöveges információt.

Míg a hivatali apparátus begyűjtötte alapadatok tárolása, a tárolás módjának, helyének dokumentációja, az alapadatokhoz való hozzáférés a STAR rendszerrel megoldottnak tekinthető, addig korántsem mondható ez el a kiadványokban rejtőző számított vagy származtatott információkról. (Egyszerű példa a distinkció megkönnyítésére: egy adott területen lakó népesség száma és ugyanazon a területen lévő lakások száma gyűjtött adat, az egy főre eső lakásnégyzetméter vagy a 100 lakásra jutó népességszám az adott területen pedig számított adat.)

Ha valakinek valmiféle számított adatra van szüksége, akkor vagy félig-meddig véletlen módon találhat rá, vagy a rendelkezésre álló alapadatokból kell elvégeznie az újraszámolást. A katalógus a "rátalálás" véletlen jellegét és az újraszámoló munkát szeretné kiküszöbölni.

A statisztikai kiadványok legtöbbje szerző nélkül, a tartalom szempontjából semmitmondó címmel jelenik meg (... évkönyv, ... adatok, népesedés-népesség, ... stb.). A szerzői és a cím szerinti könyvtári katalógus ezért gyakorlatilag semmiféle segítséget nem nyújt a tartalmi keresésben, hiszen még a közismert Statisztikai évkönyv teljes, a közlekedéstől az iparon át a népesedésig terjedő tartalmi skálája sem rögződik a használók emlékezetében. A keresett információ éppúgy benne lehet, mint ahogy hiányozhat is belőle.

* *Domokos Miklósné*: Hol a határ? Van-e határ? = TMT, 30. kötet, 1983. 3. sz. p. 91–93.

** A katalógus elvének kidolgozásában *dr. Horváth Beáta* működött közre.

A szóban forgó kiadványok mély tartalmi feltárását kell tehát elvégezni ahhoz, hogy a rejtőző információk elérhetőek legyenek. Az ETO erre nem alkalmas, minthogy a kereső kérdések a statisztika olyan szakkifejezéseit tartalmazzák, amelyek egy általános osztályozórendszerben nem találhatók — nem is találhatók — adekvát jelzetre.

Emiatt már régebben felmerült a statisztikai tárgyszójegyzék vagy tezaurusz szükségessége. Bizonyos munkák is elkezdődtek, folytatásukra azonban nem került sor, mert az időközben kialakuló STAR rendszer és a ráépülő metainformációs rendszer világossá tette, hogy statisztikai adatok csak olyan információkereső nyelv segítségével „találhatók meg”, amely az alap- és származtatott információk között egyaránt „keresni tud”. A felhasználó, amikor kérdését megfogalmazza, nem tudhatja előre, hogy a releváns információ

- ◆ a kitöltött kérdőívek valamilyen rovatában egyelőre feldolgozatlanul „hever-e”,
- ◆ a kérdőívről átkerült-e már a gépi adathordozóra, és így géppel kereshető,
- ◆ valamilyen számítással az alapinformációkból nem állt-e elő máris, sőt egy — a címével semmit el nem áruló — kiadványban esetleg publikáltak is.

A metainformációs rendszer egységes információkereső nyelvén feltett kérdés mindhárom esetben lokalizálhatóvá teszi a releváns választ. A nyomtatott katalógusok segítségével a keresés manuálisan bárhol, bármikor elvégezhető, a keresett adat létezését és helyét meghatározó válasz megkapása után kell az első esetben a kérdőívekhez, másodikban a számítógéphez, harmadikban a könyvtárhoz fordulni.

A statisztika információkereső nyelve

Az információkereső nyelv három részből áll:

- ◆ a statisztika tárgykörének jegyzéke (szerepe a BSO-hoz vagy az NTMIR-ben használatos rubrikátorokéhoz hasonló),
- ◆ a tartalmat lefedő tárgyszavak (bármikor bővíthető) jegyzéke,
- ◆ az egyes tárgykörökben előfordulható tárgyszavak jegyzéke.

Mind a tárgykörök, mind a tárgyszavak között „lásd” és „lásd még” típusú, értelmezéssel ellátott utalások találhatóak. Az előbbieket a szinonima miatt, az utóbbiakat a több helyre sorolható azonos témakör megtalálása érdekében.

A katalógus tartalma, szerkezete

A katalógus „enyhén retrospektív”: 1980-tól kezdődően dolgoz fel minden statisztikai adatközlést, adatelemzést vagy statisztikai módszertant tartalmazó, nyilvános kiadványt.

Szerkezetét eleve meghatározza a STAR-rendszer már kialakult többi katalógusának szerkezete: egy leíró kötete és egy indexkötete van. A leíró részt tartalmi katalógusnak, az indexrészt tájékoztató katalógusnak nevezzük, ugyancsak a STAR „hagyományok” miatt. Az előbbi könyvtárosnyelven annotált bibliográfiának, az utóbbit tárgyszavas indexnek is mondhatnánk.

A tartalmi feltárás egysége a „logikai egység”. Minden feldolgozott kötet bizonyos számú ilyen egységre bomlik, s mindegyiknek gépi azonosítószáma van.

A tartalmi kötetben a tematikus rendben felsorolt egyes kiadványok bibliográfiai leírása és a kötetben lévő logikai egységek leírása áll (tehát egy cikként annotált folyóirathoz vagy egy fejezetként annotált könyvhöz hasonló az egy-egy kiadványhoz tartozó rész).

A tájékoztató- vagy indexkötet az alfabetikus rendben álló tárgyszavak alatt közli mindazon logikai egységek leírását, melyekre az adott tárgyszó jellemző. Egyik kötetből a másikba a logikai egység azonosítószáma vezeti át a keresőt.

A feltárás alapelvei

A katalógus szerkezetéről röviden szólva, az előbbieken a „logikai egység” elnevezés magyarázat nélkül szerepelt. Nem véletlenül. A logikai egység pontos definíciója ui. mindmáig nem fogalmazódott meg, annak ellenére, hogy heurisztikus módon használjuk, képezzük ezeket az egységeket.

Bővebb magyarázatra szorul, hogy mi okoz itt elvi problémát. A statisztikai kiadványok tartalma 80%-ban táblázatokból áll. E tábláknak van címe, ezenkívül vízszintes és függőleges, néha többszörösen tagolt fejléce, hiszen a táblában álló számoknak ez ad értelmet.

Azt a mondanivalót, hogy az 1983/84. tanév elején Bács-Kiskun megyében a diákotthonokban lakó általános iskolások száma 1629 volt, Budapesten ugyanekkor a diákotthonokban lakó középiskolások az összes középiskolás 20,7%-át tették ki, Békés megyében pedig összesen 18 diákotthon működött, csak akkor foglalhatjuk jogosan és gazdaságosan egy közös táblázatba, ha a fejléceket többszörösen osztjuk. A táblázatok valódi informatív tartalmát tehát ritkán lehet egyetlen címmel kifejezni. A vízszintes

1. táblázat

Az általános és középiskolai diákotthonok adatai az 1983/84. tanév elején

Megye, főváros	Az általános diákotthonok száma	A középiskolai diákotthonok száma	A diákotthonban lakó tanulók száma	
			ált. isk.	középisk.
			összesen	az összes tanuló %-ában
Budapest	—	—	—	20,7
Bács-Kiskun	—	—	1 629	—
Békés	—	18	—	—
Csongrád	—	—	—	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—

és függőleges tagolás az, ami igazában értelmezi a számadatot. Egy átlagos méretű statisztikai évkönyv 200 lapos, hozzávetőleg 400, a példához hasonló méretű táblázatot tartalmaz. Évente 2-300 statisztikai kiadvány jelenik meg. Ha minden táblát leírási egységnek tekintenénk, akkor 10-12 000 egységgel dolgoznánk, ez már nem jól kezelhető mennyiség. Ha valaki pl. arra kíváncsi, hogy Bács-Kiskun megyében hány általános iskolás gyerek lakott diákotthonban 1983/84-ben, ahhoz, hogy az "1629" adatot egyáltalán megkaphassa, meg kell tudnia, hogy van-e egyáltalán ilyen adat? A tábla címe nem mondja meg, hogy megyénként bontott, vagy országos adatok vannak benne. A példában szereplő (és az átlagosnál egyszerűbb szerkezetű) tábla információtartalma tehát nem a címével, hanem a következő szöveggel írható le:

"Az általános- és középiskolai diákotthonok száma, a bennük lakó diákok száma és százalékos aránya megyék szerint, illetve a fővárosban"

Ezzel a szöveggel már tudomására hozhatjuk a felhasználóknak, hogy a kérdésére releváns adat létezik (csak még az adat "tartózkodási helyét" kell tudtára adnunk). Ha a szöveget szerencsésen fogalmazzuk, akkor több kapcsolódó tartalmú táblát is egy leírásba vonhatunk, főleg, ha függőleges tagolásuk megegyezik ("megyénként" "iparáganként" "városként" stb.). A példaszöveget csak a "főiskolai és egyetemi" szavakkal kell kiegészíteni ahhoz, hogy egy másik hasonló nagyságú táblát is magába foglaljon. Az értelemszerűen összevonható táblázatokat nevezzük logikai egységnek, közös leíró szövegüket a logikai egység szövegének. A logikai egység nagysága, az egy egységgel átfogandó terület kiterjedése az, ami egy kiadványon belül eléggé természetes módon kialakítható, de a különböző jellegű kiadvá-

nyokból összeálló katalógus egésze számára nem definiálható úgy, hogy aránytalanságtól mentes legyen a katalógus. Láthatjuk pl. hogy

"Az élelmiszer-fogyasztás összetétele Magyarországon jövedelemforrások és beszerzési források szerint" és "A katonaköteles fiatalok testmagasságának megoszlása megyénként"

nem egyforma mennyiségű információt nyújtó szövegek, gazdasági jelentőségük igen különbözik. A logikai egységek megfogalmazásának szabályait (a nyelvi kifejezés hosszúságának szabályait is beleértve) tehát nem tudjuk pontosan előírni a feldolgozók számára, hanem csak úgy, hogy "valahogy okosan, se túl sok, se túl kevés ne legyen benne".

A feldolgozás munkája

A feldolgozó munka az egyes kiadványok bibliográfiai leírásából, egységekké tagolásából és az egységekhez rendelt tárgyszavak meghatározásából áll.

Minden kiadvány négyjegyű azonosítót (ezen felül, ha a kiadvány periodikus, még háromjegyű sorszámot) kap, a benne lévő egységek pedig háromjegyűt. A hét (tíz) számjegy együttesen a logikai egységeket azonosítja.

A hagyományos bibliográfiai adatokat, a négyjegyű gépi azonosítót és — gyakorlati okokból — a kiadványnak a Központi Statisztikai Hivatal könyvtárában "viselt" raktári számát az e célra készült kódlapra írják.

Ugyancsak kódlapokra kerül a hétjegyű azonosítóval ellátott logikai egységek szövege, vonatkozási ideje (a fenti példában: 1983/84. szeptember), a kötetben elfoglalt helye (lap v. lapok száma), valamint a hozzájuk rendelt 2-4 tárgyszó.

A számítóközpont a kódlapokra rögzíti az adatokat, a további feldolgozást számítógép végzi. Ezzel a fázissal itt nem foglalkozunk.

Az adott szempontok (téma, megjelenés ideje) alapján feldolgozásra kiválasztott kiadványokat először egy durva tematikus csoportosítás — az előbb említett tárgykörök — szerint osztják szét. Négyjegyű azonosítójukban az első jegy a tárgykört jelöli (pl. a 3021 azonosító ipari témájú, a 4246 mezőgazdasági témájú kiadványt takar), a többi sorszám.

Az azonosítóval ellátott kiadványokról először a bibliográfiai leírás készül el. Olyan (K1 és K2 jelű — l. *1. ábra*) kódlapokat használnak, amelyek már közvetlenül számítógépi rögzítésre mehetnek.

A kiadványok ezután az egyes szakterületeken otthonos munkatársakhoz — könyvtárosokhoz, dokumentátorokhoz — kerülnek, akik — a korábban bemutatottakhoz hasonló, K3 és K4 jelű kódlapokra dolgozva — meghatározzák az egyes köteteken belül a "logikai egységek"-et és megszámozzák őket (001, 002, ... stb.).

020	81	81.8.	120	IIB114/81
021	81	81.9.	96	IIB114/81
022	81	81.10.	108	IIB114/81
023	81	81.11.	114	IIB114/81
024	81	81.12.	98	IIB114/81
025	82	82.1.	104	IIB114/82
026	82	82.2-3.	122	IIB114/82
027	82	82.4.	102	IIB114/82
028	82	82.5.	120	IIB114/82
029	82	82.6.	96	IIB114/82

0006
1
Nemzetközi statisztikai évkönyv.
BP. KSH. SKV.
001 81 90 353 IIB 127/80

0007
A KSH és Magyarország szakokban.
BP. KSH. SKV.
001 82 50-81 51 IID 74

0009
1
NKA Magyarországon.
BP. KSH. SKV.
001 80 49 - 79 39 IIC 331/80

0011
1
Nemzetközi statisztikai zsebkönyv.
BP. KSH. SKV.
001 83 81 278 IID 18/83

1000
1
Halálzási adatok.
BP. KSH. SKV.
001 81 50 - 79 293 IIB 702/64

1001
4
Demográfiai évkönyv.
BP. KSH. SKV.
001 81 79 419 IIB 709/79
002 82 83 467 IIB 709/80
003 82 81 447 IIB 709/81
004 83 82 447 IIB 709/82

1004
1
Munka ingázók adatai. Összefoglaló eredmények.

0006 országos (központi) statisztikai évkönyv
a kötet alapul is szolgál.

0007 KSH és Magyarország szakokban
a kötet alapul is szolgál.

A. nyelven is.

2. ábra Géppel nyomtatott bibliográfia

1000 020	A halálos nem közlekedési balesetek /számának és arányának/ alakulása nem és korcsoportonként	50 - 79	55:60:65;70:75:79
1000 020	A halálos balesetek oka a halál hónapja szerint /közlekedési és nem közlekedési balesetek száma és aránya/	50 - 79	55:60:65;70:75:79
1000 021	A halálos balesetek /számának és arányának/ alakulása	50 - 79	20-21: 30-31: 38:41: 48-49: 59-60: 60-79
1000 022	Az éngyilkosságok /számának és arányának/ alakulása	50 - 79	20-21: 30-31: 38:41; 48-49: 59-60: 60-79
1000 023	Az éngyilkosságok módja korcsoportok szerint /a halálos kimeneteld éngyilkosság aránya/	50 - 79	50:55:60:65:70:75:79
1000 024	Az éngyilkosság módja nemeként és korcsoport szerint	50 - 79	50:55:60:65:70:79
1000 025	A születések várható élettartama /Magyarországon és/ a világ országaitban	50 - 79	1970-es években
1000 026	A különböző életkorokban várható élettartamok alakulása Magyarországon /nemeként/	50 - 79	1900-01: 10-11: 20-21: 30-31: 41: 49-79
1000 027	A halálirás arány nemzetközi alakulása /egyes országokban/	50 - 79	38: 70-79
1001	Demográfiai évkönyv. Sp. KSH. SKV.		
1001 001	WÖRÖT IAKGYEVZ LAJSTAN KIPAS ÉVS I 18 705/75 I 19 705/80	KÖTET 79	VOJATKOZÁSI IDŐ 1784-87:1869:1880:1890: 3 1900: 10:20:30
1001 001	A népesség számának alakulása, népsűrűség, népszafordítás	80	1784-87:1869:1880:1890: 3 1900:10:20:30
1001 002	A népesség számának alakulása /év végén: év közepén/	79 80	10-79 10-80
1001 003	A népesség számának alakulása nemeként	79	1869:1880:1890:00:10:20: 5 30:41:49:60:70:80:
1001 005	A népesség számának alakulása nem és családi állapot, a nerek aránya korcsoportok szerint.	79	1869:1880:1890:00:10:20: 6-7 30:41:49:60:70:80
1001 006	A népesség korösszetételének alakulása öt éves korcsoportok szerint /nemeként/	79	1869:1880:1890:00:10:20: 7-1. 30:41:49:60:70:80:81:
		80	1869:1380:1890:00:10:20: 8-9 30:41:49:60:70:80: 1969:1880:1890:00:10:20: 10-1 30:41:49:60:70:80:81

SPORTTÉVÉKENYSÉG

Sporttevékenység, sportegyesületek, sportkörök szakosztályai, szakosztályi tagok *	0002 260
A budapesti sportegyesületek szakosztályainak fontosabb adatai /szakosztályok és a szakosztályokban foglalkoztatottak száma, ebből, l nő, igazolt versenyző edzők száma/	8001 433
A sportszakosztályok fontosabb adatai /szakosztályok és tagok száma, nők, igazolt versenyzők, edzők/	8008 369

SPORTTRENDEZVÉNYEK

LÁSD: SPORTTEVÉKENYSÉG

SPORTTRENDEZVÉNY

A nyári olimpiai játékokon elért győzelmek és helyezések	0002 261
A sportegyesületek és a tömegsport adatai /tagok, szakosztályokban foglalkoztatottak, versenyzők, sportrendezvényen résztvevők száma/	2011 093

SPORTSZAKOSZTÁLY

Sport /sportlétesítmények, sportegyesületek, sportszakosztályi tagok száma/	0001 536
Sportegyesületek főbb adatai /egyesületek, tagok, szakosztályok, szakosztályi tagok, versenyzők, nők száma/	0001 570
A sportegyesületek, sportkörök adatai sportáganként /szakosztályok, szakosztályi tagok, versenyzők, nők száma/	0001 571
Sporttevékenység, sportegyesületek, sportkörök szakosztályai, szakosztályi tagok *	0002 260
A sportegyesületek és a tömegsport adatai /tagok, szakosztályokban foglalkoztatottak, versenyzők, sportrendezvényen résztvevők száma/	2011 093
A budapesti sportbizottság fontosabb adatai /egyesületek, azok tagjainak száma, ebből nő, szakosztályok és a szakosztályokban foglalkoztatott tagok/	8001 432
A budapesti sportegyesületek szakosztályainak fontosabb adatai /szakosztályok és a szakosztályokban foglalkoztatottak száma, ebből, l nő, igazolt versenyző edzők száma/	8001 433
A sportszakosztályok fontosabb adatai /szakosztályok és tagok száma, nők, igazolt versenyzők, edzők/	8008 369
A sportegyesületek fontosabb adatai /sportegyesületek tagjainak és szakosztályainak száma, Budapest/	8021 195
A szakosztályokban foglalkoztatott tagok száma /nők és tanulók száma szakosztályonként, Budapest/	8021 196

LÁSD MEG: FOGLALKOZTATOTTAK /SPORT/

SPORTVERSENY

Sportegyesületek főbb adatai /egyesületek, tagok, szakosztályok, szakosztályi tagok, versenyzők, nők száma/	0001 570
A sportegyesületek, sportkörök adatai sportáganként /szakosztályok, szakosztályi tagok, versenyzők, nők száma/	0001 571

1985 SZÉ 17

4. ábra Tájékoztató katalógus

A harmadik munkamenetben (a K5 jelű kódla-
pon) a logikai egységekhez hozzárendelik a tárgy-
szavakat. Az ötfajta kódlap rögzítése, a rögzítési
hibák kijavítása után a számítógép az alábbi listákat
produkálja:

1. A feldolgozott kiadványok bibliográfiája (2.
ábra).
2. A tartalmi katalógus (3. ábra).
3. A tájékoztató katalógus, a tárgyszavas index (4.
ábra).

A listákat kicsinyítve, nyomdai sokszorosítással
kötetkatalógust kapunk.

A katalógus aktualizálása

Ha a fent vázolt munka minden évben, minden
kiadványra elkészülne, a katalógus hamarosan ke-
zelhetetlen méretet öltene. Segítségünkre van azon-
ban az a körülmény, hogy a periodikusan megjelenő
kiadványok belső tagolása, tábláinak rovatbeosztása

ismétlődik. Így a kiadványok címét és az ismétlődő
logikai egységek megnevezését nem kell újra leírni,
csak egy új azonosító részt, egy háromjegyű kódot
kell hozzájuk rendelni, ami azt jelöli, hogy az adott
azonosítójú kiadvány időrendben hányadik kötetét
dolgozzuk fel. Újra leírni csak a megjelenés évét, a
raktári számot és a vonatkozósi időt kell, ami a szel-
lemi és számítógépi feldolgozás számára egyaránt
könnyebb.

Pl.: 1001 Demográfiai évkönyv
1001 001 Demográfiai évkönyv 1981
1001 002 Demográfiai évkönyv 1982
1001 003 Demográfiai évkönyv 1983

Az 1001 002 186 az 1982-es Demográfiai évkönyv
186. logikai egysége.

Ha egy adott egység az 1981-es és 83-as évkönyvben
megjelent, de az 1982-es-ben nem, a katalógusban
ez így jelentkezik:

1001 186 Élveszületések az újszülött
neme szerint

81 1980 27
83 1982 31-32

az adott egység tehát a 001 kötet 27., a 003 kötet
31-32. lapján található.

Összefoglalás

A statisztikai kiadványokat feltáró katalógus két-féle felhasználói megközelítést enged meg.

Aki arra kíváncsi, hogy egy adott kiadvány részletesen mit tartalmaz, az a tartalmi részről kapja meg a tájékoztatást, aki egy bizonyos témát akar összeszedni több kiadványból, az a tárgyszavas index segítségével keres. Ott a releváns logikai egységek azonosítója alapján kikeresheti a tartalmi kötetből kívánt kiadványok címét, raktári számát.

A cikk célja elsősorban nem az volt, hogy a katalógus előállítását és hasznosításának módját leírja, hanem annak a hitnek a téves voltára szeretne volna ismételt felhívni a figyelmet, hogy a "faktográfiai adatkeresés" valami merőben más dolog, mint a bibliográfiai, és így a könyvtárosoknak nem is kell foglalkozniuk ezzel az idegen területtel.

A két említett kereséstípus egyre inkább közelít egymáshoz. A gépi technikák további fejlődése során fokozatosan eltűnik a különbség a tárolás és keresés logikája és technológiája között. Mindegy lesz, hogy a keresés tárgya könyv, statisztikai tábla vagy akár múzeumi tárgy.

DOMOKOS, M.: Faktográfiai tájékoztatás bibliográfiai módszerekkel

Számszerű statisztikai adatokról nyújtandó tájékoztatáshoz készült kétlépcsős információs rendszer rövid ismertetése. A metainformációs rendszer eddig megjelent katalógusai az adatok lelőhelyéhez vezetnek el a keresőt, ennek az információnak a birtokában a számítógéphez kapcsolódó adatdokumentációs rendszer tudja a releváns adatot szolgáltatni. A metainformációs rendszer új eleme egy olyan katalógus, amely elvezet a kívánt számadathoz, abban az esetben is, ha az nem számítógépi adattárolón van, hanem valamilyen publikációban, hagyományos táblázatos formában jelent meg. A bibliográfiai típusú adatkeresést az teszi lehetővé, hogy elkészítik a hasonló tartalmú statisztikai táblázatok címét és fejlécét összevonó szöveges leírásokat, és ezek a rövid szövegrészek a katalógus egységei. Az egységek számítógépi azonosítója és egy géppel készült tárgyszavas index segítségével könnyen megállapítható, hogy a keresett témára vonatkozó adatok mely kiadványokban szerepelnek.

* * *

ДОМОКОШ, М.: Фактографическая информация библиографическими методами

Статью знакомит с двухступенчатой информационной системой, разработанной для информации о числовых статистических данных. Изданные до сих пор каталоги метainформационной системы ведут потребителя к месту нахождения данных, а при наличии этой инфор-

DOMOKOS, M.: Bibliographical methods for factographic information systems

Short description of an information system on statistical data. The so-called metainformation system is a specific type of information systems, which operates in two steps. In the first step the catalogues shows the way for the search into a second system, this is a documentation system for data stored on computer media. Through the two steps the user can obtain the relevant data. A new member of the metainformation system is described, which supplies the required data if it is not stored in data banks, but published in conventional form of statistical tables. The use of bibliographical methods is possible, because the content of some related tables is compressed in a short text, this texts are the units of the catalogue. The units have their own identifier, and with a computer produced subject index one could locate the publications, in which the relevant data of the required topics are.

* * *

DOMOKOS, M.: Faktografische Information mit bibliografischen Methoden

Kurzer Bericht über ein Zweistufen-Informationssystem über zahlenmäßige statistische Daten. Die bisher erschienenen Kataloge des Metainformationssystems führen den Nutzer zum Fundort der Angaben, und im Besitze dieser Infor-

мации автоматизированная документальная система может обеспечить релевантные данные. Новым элементом метаинформационной системы является такой каталог, который дает необходимые числовые данные, даже в том случае, если они находятся не на машинном носителе, а приведены в какой-нибудь публикации или в традиционной форме — таблице. Возможность проведения библиографического поиска обеспечивается тем, что готовятся описания статистических таблиц с подробным содержанием, объединяющие названия и заголовки, и эти краткие описания являются элементами каталога.

mation liefert ein an einen Rechner angeschlossenes Datenbanksystem die relevanten Daten. Ein neuer Typ des Metainformationssystems ist ein Katalog, der selbst in dem Fall die gewünschten zahlenmäßigen Daten liefert, wenn diese nicht in einem Rechner gespeichert, sondern in einer Publikation, in herkömmlicher Tabellenform erschienen sind. Die Datensuche bibliografischen Typs wird dadurch ermöglicht, dass die Titel und Hauptdaten der ähnliche statistische Daten enthaltenden Tabellen gesammelt erfasst werden, und diese kurzen Textteile bilden die Einheiten des Katalogs. Mit Hilfe eines rechnerisch gesteuerten Identifizierers und eines Schlagwortindexes ist leicht feststellbar, in welchen Publikationen die das gesuchte Thema betreffenden Daten anzutreffen sind.

Továbbképző előadások az OMIKK-ban

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár oktatási és módszertani osztálya újabb továbbképző előadásokat szervez az információkereső nyelvekről az alábbi megosztásban:

Bevezető előadás az IKNY-ek alakulásának helyzetéről.

Az információkereső nyelvek az automatizált információkeresés, a katalógusok és a mutatók "együttélésének" korszakában. Egymást kizáró vagy egymást kiegészítő eszközök? Összefüggések, alkalmazási területek és korlátok.

Az előadás időpontja, illetve időtartama: 1986. március 3., 10–12 óráig.

Előadó: Vajda Erik

◆ *Az ETO szerinti osztályozás néhány elvi kérdése és alkalmazása.*

Az ETO új jelzetalkotási lehetőségei, valamint gyakorlati példákra épülő jelzetszerkesztési, jelzetelemzési tapasztalatokkal bővített osztályozási ismeretek.

Az előadás időpontja, illetve időtartama: 1986. március 3., 12–17 óráig; március 4., 9–17 óráig.

Előadó: Mártyán Gyula

◆ *Tárgyszavas osztályozás/indexelés.*

A tárgyszavas osztályozás alkalmazásának korlátai és összefüggései más információkereső nyelvekkel, különösen a tezauszokkal. Tárgyszóalkotás, tárgyszavak összefüggései. Tárgyszókatalógusok és tárgymutatók szerkesztése.

Az előadás időpontja, illetve időtartama: 1986. március 5., 9–16 óráig.

Előadó: Vajda Erik

◆ *Tezauszok fejlesztése és alkalmazása.*

Gépesítés és tezausz. Indexelési technika. Karbantartás, fejlesztéskészítés. "Saját" tezausz vagy adaptáció?

Az előadás időpontja, illetve időtartama: 1986. március 6., 9–17 óráig.

Előadó: Ungváry Rudolf

Az előadások helye: OMIKK, Múzeum u. 17. I. emeleti tanácsterem.

Részvételi díj témakörönként: 600–600 Ft. A térítés az előadások után csekken történik.

Mindhárom témakör előadásaira jelentkezni lehet dr. Tannosnénál, OMIKK—OMO, 336-300/111 mellék vagy a 336-33C közvetlen telefonszámon.

OMIKK
oktatási és módszertani osztály